

ปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น

นายวิลาส สุวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-668-8

013519

15951236

FACTORS IN THE PRESENT RESIDENCE
AFFECTING DESIRE TO MOVE

Mr. Wilas Suwee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for the Degree of Master of Arts
Department of Sociology and Anthropology

Graduate School
Chulalongkorn University

1986

ISBN 974-566-668-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น

โดย

นายวิลาส สุวี

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *ดร. วิมล* ..... ประธานกรรมการ
(นางวิวิธ ศิริภาคย์)

..... *อรพินท์ มุทมาศ* ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อรพินท์ มุทมาศ)

..... *สุวิชัย* ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิชัย หวันแก้ว)

..... *ดร. เพ็ญพร* ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น
 ชื่อนิสิต   นายวิลาศ สุวี
 อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์
 ภาควิชา   สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 ปีการศึกษา   2528

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยในท้องถิ่นปัจจุบัน ไค่แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะของครัวเรือนและที่อยู่อาศัย และความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเทศบาลอื่น ๆ โดยใช้วิธีการศึกษาจากปัจจุบันไปสู่อนาคต สำหรับข้อมูลที่ใช้ศึกษา เป็นข้อมูลโครงการวิจัยของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องการย้ายถิ่นของประชากรและการพัฒนา ซึ่งจัดเก็บรวบรวมโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2524

ผลของการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลพบว่า ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเทศบาลอื่นมีลักษณะเหมือนกัน คือ ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 20 - 34 ปี ต้องการย้ายถิ่นมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ในเรื่องการศึกษา ผู้ที่จบระดับอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับทางวิชาการ การบริหาร และการจัดการ ตลอดจนอาชีพทหารและตำรวจ ต้องการย้ายถิ่นมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น สำหรับเรื่องรายได้ ปรากฏว่า ในกรุงเทพมหานคร ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง ขณะที่ ในเขตเทศบาลอื่น ผู้ที่มีรายได้ปานกลาง และรายได้สูง ต้องการย้ายถิ่น มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

ในเรื่องปัจจัยด้านลักษณะของครัวเรือน และที่อยู่อาศัย ปรากฏว่าผลของการวิเคราะห์ในสองเขตนี้มีลักษณะทำนองเดียวกัน คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กที่มี

สมาชิก 1 - 3 คน ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า 3 คน ยกเว้นกลุ่มผู้หญิงในเขตเทศบาลอื่น ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนชนากลางที่มีสมาชิก 4 - 6 คน ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงการเป็นเจ้าของที่ดินที่ให้อยู่อาศัย พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในที่ดินของผู้อื่น โดยเฉพาะที่ดินที่เช่าหรือที่ดินที่นายจ้างจัดให้ ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในที่ดินของตนเองหรือकुสมรส ท่านเองเกี่ยวกับผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเช่าหรือบ้านที่นายจ้างจัดให้ ต้องการย้ายถิ่นมากกว่า ผู้ที่อาศัยอยู่บ้านของตนเองหรือ कुสมรส นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ที่ไม่พอใจในที่อยู่อาศัย ต้องการย้ายถิ่นมากที่สุด

สำหรับผลการวิเคราะห์ในค่านับปัจจัยเกี่ยวกับความผูกพันทางสังคมนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด ยกเว้น ผู้หญิงในเขตเทศบาลอื่น ที่แต่ละกลุ่มต้องการย้ายถิ่นเกือบจะไม่แตกต่างกัน ในเรื่องความมั่นคงของหน้าที่การงานนั้น ผลของการศึกษาในสองเขตนี้จะเหมือนกันคือผู้ที่เห็นว่างานที่กำลังทำอยู่ไม่มั่นคง ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด และยังพบว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ของชุมชนที่อาศัยอยู่มากกว่า เป็นผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด ยกเว้น ผู้ชายในเขตเทศบาลอื่น ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเพียง 1 กิจกรรม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   Factors in the Present Residence Affecting Desire
to Move

Name   Mr. Wilas Suwee

Thesis Advisor   Associate Professor Penporn Tirasawat, Ph.D.

Department   Sociology and Anthropology

Academic   1985

Abstract

This thesis aims to study factors in the present residence which affect desire to move away from the Bangkok Metropolis and Other Urban Areas, using the retrospective method. These factors are individual characteristics, household and residential characteristics, and social bonds. The data analyzed are from the Population Migratory Movement and Development Project, a project under the population programme of the association of South-east Asian Nations; they were collected by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, in 1981.

The study on the first set of factors shows similar results for both types of present residence, the Bangkok Metropolis and Other Urban Areas. There is a higher proportion of persons aged 20-34 years than those in other age groups wanted to move away. Persons with higher education, technical college and university levels, are more likely than less educated persons to express their desire to move. Similarly, there is a higher proportion of persons wanting to move away among those engaged in professional and related occupations and those in the military and police forces. With regard to income, however, a higher proportion of low income-earners in the Bangkok Metropolis wished to move, while the opposite is true for Other Urban Areas.

The second set of factors also shows similar results for the Bangkok Metropolis and Other Urban Areas. Persons living in small household, with less than three members, are more likely

than those in larger household to state that they wanted to move away. But with an exception of females in Other Urban Areas, for whom those living in medium-sized household, with four to six members, are more likely to express their desire to move. It is also found that there is a higher proportion of persons wanted to move among those holding the house and land on lease than those whose housing is accommodated by their employer; and the latter group, in turn, is more likely than the group of land and house owners to state their wish to move. Similarly, persons who were dissatisfied with their place of residence are more frequently to express their desire to move.

Similar results are also found for both types of residence concerning the last set of factors. Persons with no relationship to the household head are most likely than other groups to state their desire to move; but with an exception of females in Other Urban Areas, for whom the proportions of persons desires to move differ only slightly between groups of different types of relationship to the household head. With regard to job security, it is found that there is a much higher proportion of persons wanted to move away among those who viewed themselves holding an insecure job than their counterparts of opposite viewpoint. Finally, the assessment of the effect of the participation in social activities on desire to move shows that persons participated in two or more activities are more likely to express their desire to move than their counterparts in the other group, those with no participation and those participated in only one social activity. Except for males in Other Urban Areas for whose the opposite is true.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษาข้อคิดเห็นและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ด้วยความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณวิรัช ศิริภาคย์ ผู้อำนวยการกองสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ อรพินท์ บุญนาค และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ พร้อมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ คุณคณเดศวร์ จันททรัพย์ ผู้อำนวยการกองจัดเก็บข้อมูลสถิติ และ คุณสุณีย์ บุรณากาญจน์ หัวหน้างานประสานสถิติเศรษฐกิจกองจัดเก็บข้อมูลสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนและให้โอกาสในการศึกษาต่อแขนงวิชานี้ตลอดมาด้วยดี

ตลอดเวลาของการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจาก คุณอุษณีย์ พึ่งปาน ในการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมและการใช้คอมพิวเตอร์ คุณมณฑา ภูติจินคานันท์ ที่ได้กรุณาช่วยพิมพ์ต้นฉบับให้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณเบ็ญจพร กุมาภักดิ์ประคิษฐ์ ที่ได้ช่วยตรวจทานต้นฉบับและให้กำลังใจผู้เขียนตลอดมา จึงขอขอบคุณบุคคลดังกล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชิต พิทักษ์เทพสมบัติ ผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลของสถาบันฯ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำ ปรึกษาข้อปัญหาต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนได้ศึกษาในสถาบันแห่งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
- ความสำคัญของปัญหา.....	1
- ทฤษฎี และแนวความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและกระบวนการย้ายถิ่น.....	6
- แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการย้ายถิ่น.....	10
- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
- วัตถุประสงค์.....	18
- ขอบเขตของการศึกษา.....	19
- สมมุติฐาน.....	19
- ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
2. วิธีการศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
- ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	22
- การสุ่มตัวอย่าง.....	22
- การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
- ระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้ในการศึกษา.....	25
- คำนียามที่ใช้ในการศึกษา.....	26
- ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	28
- ลักษณะทั่วไปของข้อมูล.....	28

3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
- ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล.....	42
1) อายุ.....	42
2) การศึกษา.....	47
3) อาชีพ.....	50
4) รายได้.....	54
- ปัจจัยด้านลักษณะครัวเรือนและที่อยู่อาศัย.....	59
1) จำนวนสมาชิกของครัวเรือน.....	59
2) การเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้อยู่อาศัย.....	62
3) การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย.....	65
4) ความพอใจในที่อยู่อาศัย.....	69
- ปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคม.....	73
1) ความสัมพันธ์กับหัวหน้าของครัวเรือน.....	73
2) ความมั่นคงของงาน.....	77
3) จำนวนกิจกรรมทางสังคมที่เข้าร่วม.....	80
4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	84
- สรุปผลการวิจัย.....	84
- ข้อเสนอแนะ.....	87
เอกสารอ้างอิง.....	90
ประวัติผู้เขียน.....	96

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แสดงจำนวนตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจจำแนกตาม จังหวัด เขตเทศบาล และ เขตพัฒนา	25
ตารางที่ 2	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามเพศของประชากร ตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	32
ตารางที่ 3	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามอายุของประชากร ตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	32
ตารางที่ 4	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามสถานภาพสมรสของ ประชากรตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและเขต เทศบาลอื่น	33
ตารางที่ 5	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามขนาดของครัวเรือน ของประชากรตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและ เขตเทศบาลอื่น	33
ตารางที่ 6	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือนของประชากรตัวอย่างในเขต กรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	34
ตารางที่ 7	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามประสพการณ์ ย้ายถิ่นของประชากรตัวอย่างในเขตกรุงเทพ มหานครและเขตเทศบาลอื่น	34
ตารางที่ 8	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามระดับการศึกษา ของประชากรตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเทศบาลอื่น	35

ตารางที่ 9	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามอาชีพของประชากร ตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	36
ตารางที่ 10	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามสถานภาพการทำงาน ของประชากรตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร และ เขตเทศบาลอื่น	37
ตารางที่ 11	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามความมั่นคงของงาน ที่ประชากรตัวอย่างทำ ในเขตกรุงเทพมหานครและ เขตเทศบาลอื่น	37
ตารางที่ 12	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามรายได้ของประชากร ตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	38
ตารางที่ 13	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามลักษณะการเป็น เจ้าของที่ดินของประชากรตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพ มหานครและเขตเทศบาลอื่น	38
ตารางที่ 14	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามลักษณะการเป็น เจ้าของที่อยู่อาศัยของประชากรตัวอย่าง ในเขต กรุงเทพมหานครและเขตเทศบาลอื่น	39
ตารางที่ 15	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามความพอใจในที่อยู่ อาศัยของประชากรตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพ มหานครและเขตเทศบาลอื่น	39
ตารางที่ 16	การกระจายอัตราส่วนร้อยละตามจำนวนกิจกรรมที่ ประชากรตัวอย่างเข้าร่วม ในเขตกรุงเทพ มหานครและเขตเทศบาลอื่น	40

ตารางที่ 17	อัตราส่วนร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตาม ความต้องการย้ายถิ่น และเขตที่อยู่	 41
ตารางที่ 18	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม อายุ เพศ และเขตที่อยู่	 46
ตารางที่ 19	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ย้ายถิ่น และเขตที่อยู่	 49
ตารางที่ 20	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม อาชีพ ประสบการณ์ย้ายถิ่น และเขตที่อยู่	 53
ตารางที่ 21	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม รายได้ต่อเดือน เพศ และเขตที่อยู่	 57
ตารางที่ 22	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม สถานภาพการทำงาน เพศ และเขตที่อยู่	 58
ตารางที่ 23	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม จำนวนสมาชิกของครัวเรือน เพศ และเขตที่อยู่	 61
ตารางที่ 24	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม การเป็นเจ้าของที่ดินที่โชอาสัย เพศ และเขตที่อยู่	 64
ตารางที่ 25	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย เพศ และเขตที่อยู่	 68
ตารางที่ 26	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม ความพอใจในที่อยู่อาศัย เพศ และเขตที่อยู่	 72
ตารางที่ 27	อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน เพศ และ เขตที่อยู่	 76

- ตารางที่ 28 อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม
ความมั่นคงของงาน ประสบการณ์ย้ายถิ่น และ
เขตที่อยู่ 79
- ตารางที่ 29 อัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่น จำแนกตาม
จำนวนกิจกรรมทางสังคมที่เข้าร่วม เพศ และ
เขตที่อยู่ 83

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย